

AB STRATEJİK PUSULASI, TÜRKİYE'NİN KONUMU VE BAZI GÖZLEMLER

Fatih Ceylan | Büyükelçi (E), Dışişleri Bakanlığı eski Müsteşar Yardımcısı, Türkiye'nin NATO nezdinde eski Daimi Temsilcisi

Tacan İldem | Büyükelçi (E), EDAM Başkanı, NATO eski Genel Sekreter Yardımcısı, Türkiye'nin NATO nezdinde eski Daimi Temsilcisi

AB STRATEJİK PUSULASI, TÜRKİYE’NİN KONUMU VE BAZI GÖZLEMLER

Fatih Ceylan | Büyükelçi (E), Dışişleri Bakanlığı eski Müsteşar Yardımcısı,
Türkiye’nin NATO nezdinde eski Daimi Temsilcisi
Tacan İldem | Büyükelçi (E), EDAM Başkanı, NATO eski Genel Sekreter
Yardımcısı, Türkiye’nin NATO nezdinde eski Daimi Temsilcisi

AB Pusulası Nasıl İcat Oldu?

2014 Mart’ı, Rusya’nın Kırım’ı gayri-hukuki yollardan işgal ve ilhakıyla birlikte küresel güvenlik gündemini derinden sarstı. Bunun etkileri dalga dalga sürerken ABD’de Trump’ın işbaşına gelmesiyle Batı dünyası yeni çalkantılara sürüklendi. Trump için NATO modası geçmiş bir teşkilat, AB ise hâsım bir güçtü. Transatlantik bünyede dağınıklığın, vizyonsuzluğun tohumları böylece atıldı.

Bir yandan Trump yönetiminin tutumuna, diğer yandan Obama döneminde başlayan Hint-Pasifik bölgesine (Çin) yoğunlaşma sürecine karşı AB liderlerinin yanıtı gecikmedi. 2017 Mayıs ayında Taormina/İtalya’da düzenlenen G7 Zirvesi vesilesiyle zamanın Almanya Şansölyesi Merkel, ‘Avrupa’nın kendi kaderini kendi ellerine alması gerektiğini’ vurguladı. Bu söylem, 2016 yılında AB Komisyonu Başkanı Juncker’in ‘AB Ordusu’ kurulması yönünde ortaya attığı fikirle örtüşüyordu. ABD’nin Suriye dahil Ortadoğu’daki askeri mevcudiyetini tek yanlı kararlarla yeniden yapılandırmaya gideceğini açıklamaları ve Türkiye’nin Suriye’de başlattığı sınır ötesi hareket bu coğrafyada tarihten gelen rol iddiasına sahip Fransa için

bardağı taşıran damla oldu. 2019 Kasım’ında Macron NATO’nun ‘beyin ölümünü’ ilan etti. Bundan iki yıl sonra 2021 Kasım’ında AB Yüksek Temsilcisi Borrell ise, Macron’a adeta nazire oluşturacak bir söylemle güvenlik ve savunma alanı dahil AB otonomisi sağlanamazsa AB’nin ‘stratejik daralma’sının kaçınılmaz olduğunu, dolayısıyla küresel bir aktör olmaktan hızla uzaklaşacağını vurguladı. Başka bir anlatımla, stratejik otonomisinin sınırlarını genişletemezse bu kere AB’nin ‘beyin ölümüne’ maruz kalacağını ima etti.

2020 Haziran’ında AB, NATO örneğinden hareketle kendisi için gelecek on yılı öngörmek üzere ‘Stratejik Pusula’ belgesini hazırlama sürecini başlattı. Yaklaşık iki yıllık bu süreç 21 Mart 2022’de AB Dış İlişkiler Konseyi’nin ‘Stratejik Pusula’ (SP) belgesini onaylamasıyla sonuçlandı. AB’nin güvenlik-savunmada stratejik otonomisini takviye etmek üzere geliştirilen belgeden çıkan ‘stratejik cin’, Ukrayna odaklı küresel krizin büyük çalkantılara sahne olduğu ortamda AB’nin icat ettiği bir pusula eşliğinde seyrüseferine başlayabilirdi.

Stratejik Pusulanın Parçaları Nasıl Biraraya Getirildi?

Güvenlik-savunma alanında AB'nin gelecek on yıl için rotasını belirleyen Stratejik Pusula belgesinin öne çıkan temel yönelimleri irdelendiğinde ortaya çıkan tabloyu topluca şu şekilde özetlemek mümkün:

- Onaylanan kırk yedi sayfalık belgenin, ilgili çevreler dışında, kamuoyunun geniş kesimlerince arzulan ölçüde okunması ve içselleştirilmesi zorluk arz etmektedir. Dolayısıyla, Stratejik Pusula okuyucu kolaylığı sağlamayan, gerçek bir pusula olmaktan çok bir nevi Eylem Planı oluşturan, birçok yerinde tekrara giren bürokratik anlayışla kaleme alınmış, dipsiz kuyu eleştirisine açık ve AB'nin küresel aktör olma iddiasını desteklemekten uzak bir metindir. Normalde bu tip stratejik vizyon belgelerinin daha kısa, okunması ve anlaşılması kolay, kamuoylarının takip etmekte zorlanmayacağı bir eksene sahip olması daha doğru olurdu. 2022 Haziran ayında NATO'nun onaylaması beklenen Stratejik Konsept (SK) Belgesinde bu 'uzunluk tuzağına' düşülmemesi umulur.

- Belge dört kulvar üzerine inşa edilmiştir: Bunlar, Eylem, Güvenlik, Yatırım ve Ortaklıklar başlıklı alanlardır. Her bir başlık altında kısa ve orta vadeye (genel hatlarıyla 2025 ve ötesi) dönük adımlar sıralanmaktadır.

- Belgede, Rusya'nın Ukrayna'ya karşı saldırısı ertesindeki stratejik ortam tahlil edilmekte, uluslararası ilişkilerde ortaya çıkan güçler dengesine dayalı rekabetin altı çizilmektedir. Diğer bir anlatımla, stratejik ortamın özellikleri tanımlanmaktadır. Bu bağlamda Rusya'nın Ukrayna'ya karşı tahrik edilmemiş ve meşruluktan uzak saldırısının Avrupa kıtasına getirdiği savaş koşullarının ve önemli jeopolitik değişimlerin AB'nin vizyonunu güçlendirmede ve çıkarlarını savunmada sınama yarattığı vurgulanmaktadır. Bu tanımlamanın yönelimi ana hatları itibarıyla geçerli ve doğrudur.

- AB, daha önce 2016'da kabul ettiği Küresel Strateji belgesinden de esinlenmek suretiyle SP'de geniş ölçekli bir tehdit değerlendirmesine yer vermiştir. Bu değerlendirmede hem devletlerden hem devlet dışı aktörlerden kaynaklı konvansiyonel ve küresel sonuçlar doğuran yeni tür tehditler (hibrit, siber, iklim değişikliği, pandemi gibi) ve bölgesel sınamalar ele alınmaktadır.

- AB'nin hiçbir dönemde rastlanmamış ölçüde birlik içinde olduğu ve ortaklarıyla birlikte Avrupa'da barışı yeniden tesis etmeye ve güvenlik düzenini savunmaya kararlı bulunduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda BM Şartı ve Helsinki Nihai Senedi ve Paris Şartı gibi AGİT kurucu belgelerinde

ifadesini bulmuş Avrupa güvenliğinin üzerine inşa edildiği bağımsızlık, toprak bütünlüğü ve egemenliğe saygı; sınırların değişmezliği; kuvvet kullanımından ve kuvvet kullanma tehdidinden kaçınma ve Devletlerin kendi güvenlik düzenlemelerini seçmeleri veya değiştirme özgürlüklerine dair temel ilkelerin savunulacağı vurgulanmaktadır.

- Devlet kaynaklı geleneksel tehditlerin başında uluslararası hukuka dayalı düzene meydan okuyan aktör olarak Rusya başı çekmektedir. Rusya'nın temel tehdit kaynağı oluşturduğu tespitinde AB'nin, kısa geçmişle kıyaslandığında, artık ikircikli yaklaşımını bir yana koyduğu ve daha net bir çizgiyi benimsediği görülmektedir.

- Çin'e bakış ise daha farklıdır. Yükselen bir küresel güç olma yolunda hızla ilerleyen Çin, AB için 'işbirliği ortağı, ekonomik ve sistemik bir rakiptir'. Rusya'ya kıyasla daha farklı bir tanım içindedir.

- Kaba güce dayalı nüfuz yaymanın zemin kazandığı dönüşüm halindeki bir stratejik çerçevenin vücut verdiği istikrarsızlık ve belirsizlik ortamına rağmen AB, kendisinden, beklenebileceği üzere, küresel rol oynamaya soyunurken kökten değişime sahne olan mevcut ortamda da aktif çok taraflılığın temel savunucusu olarak kalacağını yine ortaya koymaktadır. Bu bağlamda elbette uluslararası hukuku esas alacağını ve devletlerarası ilişkileri yönetmesi gerekli temel hukuki belgelerdeki vazgeçilemez taahhütlere sadık kalacağını beyan etmektedir. Düşmanca faaliyetlerin kendini hissettirdiği halihazır güvenlik ortamının AB'nin sahip olduğu kapasiteyi ve eyleme geçme isteğini artırmasını, direnç ve dayanıklılığın (resilience) güçlendirilmesini ve dayanışma ve karşılıklı yardımı temin etmeyi gerekli kıldığına belgede işaret edilerek SP'nin güvenlik ve savunma gündemi için yüksek bir iddia düzeyini yansıttığı kaydedilmektedir. Stratejik rekabetin arttığı, karmaşık güvenlik tehditlerinin ve Avrupa güvenliğine doğrudan saldırıların gerçekleştiği bu ortamda terörizmin de pek çok ülkenin istikrarına tehdit oluşturduğu, dünya ölçeğinde ulusal güvenlik sistemlerine sınama teşkil ettiği belirtilmektedir. Terörizm ve şiddete varan aşırılığın her çeşidinin kökü ne olursa olsun AB içinde ve ötesinde barış ve güvenliği tehdit ettiğine vurgu yapılırken özellikle İŞİD ve El-Kaide terör örgütlerine ve bunlara bağlı gruplara değinilmektedir.

- ABD ve NATO'yu stratejik ortak olarak nitelermekte; diğer yandan NATO'yu kolektif savunma alanına hapseden bir anlayışı yeniden sahneye sürmektedir. Nitekim, daha

güçlü ve daha fazla yeteneğe sahip AB'nin güvenlik ve savunma alanında, üyelerinin savunmasının temelinde yer alan NATO'yu tamamlayacak şekilde küresel ve transatlantik güvenliğe olumlu katkıda bulunacağına belgede yer verilmektedir. Oysaki, NATO üyesi AB ülkeleri İttifak bünyesinde NATO'nun kolektif caydırıcılık ve savunma görevinin yanı sıra kriz yönetimi ve iş birliğine dayalı güvenlik görevlerinin de bulunduğunu kabul etmişlerdir. Bu anlayışın NATO'nun güncellenecek Stratejik Konseptine temel oluşturacak NATO 2030¹ Raporuna yansıtılmasına da karşı çıkmamışlar, ancak aynı ülkeler grubu bunu AB SP'nda tanımaktan kaçınmışlardır. Herhalde kriz yönetimi ve iş birliğine dayalı güvenliği kendi otonomileri için yine yeğlemeye yönelmişlerdir. Bu noktada AB SP ile NATO SK arasında nasıl bir uyum sağlanacağı hatıra gelen bir sorudur.

- Belgede AB'nin komuta ve kontrol yapılarının güçlendirilmesinden söz edilirken bu bağlamda Askeri Planlama ve İcra Yeteneğine, askeri seyyaliyet (military mobility) ve düzenli tatbikatlar yoluyla hazırlık durumunun ve iş birliğinin artırılmasına özellikle atıfta bulunmaktadır. AB SP'de dikkat çeken hususlar arasında otonom operasyon ve misyonlar için kullanılan ifadedir. Bu ifadede 'Avrupa öncülüğündeki özel (ad hoc) misyon ve operasyonlardan' bahsedilmektedir. Bu radaki soru AB'nin kendisini sadece küçük-orta ölçekli özerk özel misyon ve operasyonlara mı hazırladığıdır. Nitekim AB kendisine biçtiği alan için bir hedef düzeyi de belirlemiştir: Buna göre AB bünyesindeki Askeri Planlama ve İcra Yeteneği yapısı 2025 yılına kadar sahaya doğrudan konuşlandırma gerektiren iki küçük çaplı ve bir orta ölçekli operasyon ve AB Antlaşmasının 42(7)'inci maddesindeki karşılıklı yardım ve AB'nin İşleyişine İlişkin Antlaşmanın 222nci maddesindeki dayanışmaya uygun canlı tatbikatlar planlamayla mükelleftir. Belirlenen bu hedef düzeyinin fiiliyatta NATO'ya katkı oluşturup oluşturmayacağı yakından izlenmelidir.

- AB SP'da operasyonel alanlar olarak kara, hava, deniz, siber ve uzay belirlenmiştir. Bu alanlar NATO'nun da faaliyet göstermeyi üstlendiği alanlarla örtüşmektedir. Bu yönü itibariyle kavramsal anlamda 'NATO'nun tamamlayıcısı' olarak görülmeleri mümkündür.

- Keza, hazırlılık, karşılıklı çalışabilirlik, sahaya süratle intikal kabiliyeti (takviye yeteneği) operasyonel alanlar arasında uyum ve bütünlük gibi kavramlar da AB SP'nda ön plana çıkarılmaktadır.

- AB SP hem askeri hem sivil operasyon-misyon anlayışı üzerine kurgulanmıştır. Koşulların elverişsiz olduğu çatışma alanlarında konuşlandırılmak üzere modüler (çeşitli parçalara dayalı) 5.000 personelden müteşekkil bir acil müdahale gücü tesis olunması öngörülmektedir. Bunun yanında bir de sivil misyonlar için otuz günde sahaya intikal edecek tam donanımlı 200 sivil uzmandan oluşacak bir misyon yapısının hayata geçirilmesi hedeflenmektedir. Askeri olsun, sivil olsun bu kuvvetlerin rotasyonu düşünüldüğünde rezerv olarak ne kadar personel tutulacağı hususuna ise değinilmemektedir. Örneğin, 5.000 askeri personel için 5.000 kişi daha mı rezerv kuvvet oluşturacaktır? Sözü edilen kuvvet havuzundan NATO'nun yararlanma esnekliği bulunacak mıdır? Bu esneklik tanınmazsa AB, NATO'yu nasıl tamamlayacaktır gibi soruların yanıtlarının pratikte nasıl olacağını izlenmesi gerekecektir. (Bu makalenin yazarlarının AB'nin NATO imkan ve yeteneklerine güvenceli erişimine dair "Berlin Plus" düzenlemesinin AB yeteneklerine gerektiğinde NATO'nun erişimine imkan verecek şekilde tersine işletilmesi düşüncesini hatırlattıkları (Reverse Berlin Plus) yazıya <https://www.europeanleadershipnetwork.org/commentary/a-new-transatlantic-compact-in-the-aftermath-of-brexit/> bağlantısından ulaşmak mümkündür).

- AB'nin 'özel (ad hoc)' askeri ve sivil operasyonlarını-misyonlarını ivedilikle sahaya sürmesine imkan tanıyacak esnek karar alma ve bunlara finansal destek sağlama yöntemleri de AB SP'nda yer almaktadır. Bu çerçevede AB Antlaşmalarında kayıtlı "yapıcı çekimserlik" gibi imkanlardan yararlanılması ve AB Konseyinin gözetimi altında AB bünyesinde ehil ve istekli AB üyelerinin oluşturacağı gönüllüler koalisyonu düşüncesine yer verilmiş olması dikkat çekmektedir. Bu düşüncenin pratikte oydaşmadan çok nitelikli çoğunluğa dayalı bir karar alma yöntemine zemin mi hazırladığı konusunun yakından izlenmesi gerekecektir.

- AB'nin durumsal farkındalık ve stratejik öngörü yeteneğini artırmaya yardımcı olacak istihbarat kapasitesinin güçlendirilmesi, geniş yelpazede tanık olunan hibrit tehditleri tespit edip mukabelede bulunmaya imkan tanıyacak değişik enstrümanları bir araya getirecek bir "Hibrit Alet Kutusu" yaratılması fikri üzerinde durulmaktadır. Keza AB Siber Savunma Siyaseti'nin daha da geliştirilmesi ve siber saldırılara karşı konulması bir hedef olarak belirlenmektedir.

1 NATO, "NATO2030: United for a New Era", 25 November 2020. Available at https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/12/pdf/201201-Reflection-Group-Final-Report-Uni.pdf

- Nükleer ve konvansiyonel kuvvetlere ilişkin silahsızlanma ve silahların denetimini düzenleyen uluslararası enstrümanların büyük ölçüde uygulanamaz hale gelmesinin ortaya çıkardığı boşluğun Avrupa güvenliği üzerindeki olumsuz sonuçlarının altı çizilen SP'da iklim değişikliği, çevre sorunları ve doğal afetlerin güvenlik ortamına etkilerinden söz edilmektedir.

- SP'da AB'nin yeteneklere ve yenilikçi teknolojilere daha fazla yatırım yapması gereğinin hatırlatılması, bu çerçevede savunmaya daha fazla kaynak ayrılması ve yetenek geliştirme ve planlamaya yeni tehdit ve sınamalar ve hareket gerçekliği optiğinden yaklaşımları önemlidir. AB'nin başlatacağı hareket ve misyonlar için ihtiyaç duyacağı stratejik kolaylaştırıcılara (stratejik hava intikal vasıtaları gibi) ve tüm operasyonel alanlarda kullanılacak yeni nesil yeteneklerin geliştirilmesi için çözümler üzerinde durulacak olması keza dikkat çekicidir. Tabiatıyla bu çabaların bir yandan AB stratejik otonomisinin NATO birlik ve insicamını bozmayacak, ancak adil bir külfet paylaşımı çabasına destek olacak şekilde ilerletilip ilerletilmeyeceğine bakmak gerekecektir. NATO'ya benzer şekilde teknoloji alanında inovasyona ve teknolojik üstünlüğü yansıtacak askeri yeteneklere SP'da yer verilmiş olduğu görülmektedir. Daimi Yapılandırılmış İşbirliği (PESCO) ve Avrupa Savunma Fonundan (EDF) tam olarak yararlanılması suretiyle bu tür yeteneklerin müştereken geliştirilmesinin öneminden de belgede bahsedilmektedir.

- Belge kurallara dayalı uluslararası düzeni ve çok taraflılığı üstün kılmak yönünde ortaklıkların AB'nin küresel

bir oyuncu olma beklentisini karşılamada esaslı bir araç olacağına işaret etmektedir. NATO stratejik bir ortak olarak tanımlanmakta ve iki örgüt arasındaki yakın ve karşılıklı yara-ra dayalı iş birliğinin 2016 ve 2018 ortak bildirimleri temelinde siyasi diyalog, bilgi paylaşımı, bunalım yönetimi operasyonları, askeri yetenek gelişimi ve askeri seyyahiyet alanlarında güçlendirileceğinden söz edilmektedir. Siyasi diyalogun ileriye götürülmesini mümkün kılacak şekilde stratejik açıdan uygun meselelere odaklı üst düzeyli NATO-AB ortak toplantıları düzenlenmesi amaçlanacaktır. Paralel ve Eşgüdümlü Tatbikatlar da karşılıklı güvenlik endişelerinin ele alınmasına ilişkin hazırlık durumunun güçlendirilmesine katkı sağlama-ya devam edecektir. Ortaklıklardan bahsedilirken AB üyesi olmayan NATO müttefiklerine atıfta bulunulmaması dikkat çekicidir. Oysa NATO'daki beklenti NATO 2030 raporunda da değinildiği şekilde bu grup ülkelerin AB savunma ve güvenlik alanındaki girişimlerine tam olarak methaldar (fullest involvement) edilmelerinin sağlanmasıdır. Esasen AB'nin 2000'lerin başından itibaren bu konudaki taahhütlerini yerine getirmediği bilinmektedir.

- AB üyesi olmayan NATO müttefiklerine topluca ayrı kategoride değinilmezken bazıları ile iş birliğine uyarlanmış (tailored) çerçevede belgede yer verilmesi dikkati çekmektedir. Bu çerçevede iş birliğinin stratejik nitelikte olduğu belirtilen ABD'ye, yapıcı ilişkilerin mevcut olduğu kaydedilen Norveç'e ve geniş alana yayılan ve iddialı güvenlik ve savunma angajmanına açık olduğu dile getirilen Birleşik Krallık'a ve aşağıda iş birliğinin çerçevesi üzerinde ayrıca durulacak Türkiye'ye atıfta bulunulmaktadır.

Türkiye Pusulasının Neresinde ve Neden?

Kapsamlı bir belge olan AB SP'da Türkiye'nin yerini bulmak için ayrı bir pusulaya gereksinim duyuluyor. Görülebildiği kadarıyla, Ukrayna odaklı derin krizin anaforu içinde kimi AB üyesi ülkeler Türkiye'yi yine kenardaki marjlarda tutma becerisini sergilemek suretiyle vizyonsuzluklarına, miyop bakış açılarına yeni bir halka eklemek başarısını göstermişler.

Belgede, AB'nin ilgi alanındaki çeşitli deniz sahalarından bahsederken 'Avro-Akdeniz Bölgesi' diye bir alan tanımlaması yapmışlar. Herhalde Doğu Akdeniz'in en uzun kıyı şeridine sahip ülkesi olan, bu deniz alanında meşru hak ve çıkarları bulunan Türkiye'yi görmezden gelmişler. Aslında görmesine görmüşler, ancak çarpık bir mercekten bakmışlar. Geçen yıl AB Konseyinin Yunan-Rum ikilisinin şantajıyla ve bu ikilinin arkasına doğrudan veya dolaylı olarak saklanan AB'nin öndegelen bazı üyelerinin göz yummalarıyla bildirilerine koydukları anlayışı, son gelişmeleri adeta hiçe sayarak aynen SP'ya yansıtmışlar. Türkiye'yi Doğu Akdeniz'de tek yanlı ve kışkırtıcı eylemlerin baş aktörü olarak tarif eden bir anlayışa yeniden sarılmışlar.

Metnin, AB'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına ait bir bölümünde de Türkiye'ye değinmeyi ihmal etmemişler. Yine geçen yılki AB Konseyi kararlarına atıfla 'ortak çıkar alanlarında iş birliği' yapılabilmesi için koşullu bir anlayışı sahaya sürmüşler. Bu çerçevede, geçmiş dönemdeki gerilimin azaltılmasını Türkiye'ye ihale etmeye yönelmişler.

Buna karşılık, Türkiye'yi aday ülke statüsünden çıkarıp Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki ülkeler liginde niçin konumlandıklarına dair doyurucu bir açıklama getirmemişler. An itibarıyla al-ver ilişki modeline dayalı ortamda ne AB tarafı ne Türkiye bu kısır modelin dışına çıkacak karşılıklı iradeyi göstermeye istekli. AB açısından bu yaklaşım AB SP'nda da yer bulmuş.

Stratejik ortaklık geliştirmeyi hedefledikleri beş ülkeyi (ABD, İngiltere, Kanada, Norveç ve Japonya) belirlemişler, bu ülkeler arasında yıllardır katılım müzakereleri yürüttükleri NATO üyesi Türkiye'ye yer bulamamışlar. Diğer yandan, Avrupa-Atlantik coğrafyasını da sarsan yanı başlarındaki kü-

resel ölçekli Ukrayna bağlantılı güvenlik krizi karşısında AB SP'nın kabul edildiği döneme denk gelen günlerde kimi AB üyesi ülkelerin liderleri (Polonya, Yunanistan, Almanya ve Hollanda) arka arkaya Ankara'ya ziyaret düzenlemekten ve destek istemekten kendilerini alkoyamamışlar. Dolayısıyla SP'nın yayınlanması sonrası Türk Dışişleri Bakanlığının açıklamasına da yansımış olduğu üzere "son günlerde yaşanan gelişmeler göz önüne alındığında, belgenin gerçekleri ve doğruları bu şekilde ıskalamış olması ve tam üyelik adayı olan bir NATO Müttefikini bu denli sığ bir bakışla ele alması AB için bir vizyonsuzluk ve talihsizliktir".

Öte yandan, AB SP'nın önemli bir bölümü AB'nin ortak değer ve çıkarlarına ayrılmış. Bu durum, AB'nin geçmişten gelen kapsamlı müktesebatının doğal bir sonucu. Dolayısıyla bunda yadırganacak bir yön mevcut değil. AB, kurulduğu günden bu yana ortak ideal ve değerler üzerine inşa edilmiş bir yapı. Bu ideal ve değerlere her bir AB ülkesinin aynı derecede uyum sağlayıp sağlamadığı geçerli bir soru. Söz konusu ana hedeflerin, realpolitik kaygılar ağır bastığında kimi dönemlerde geri plana itildiği de nesnel bir olgu. Ancak, AB'nin bu hedeflerden hiçbir zaman vazgeçmediği de bir gerçek. Aslında, tanımlanan bu durum AB için gerçek pusulasının kendisi. Pusulasının kaidesi, çoğulcu demokrasi anlayışına, temel özgürlüklere ve hukukun üstünlüğü ilkesine oturuyor. Bu ortak ideal ve değerleri içeren bir vizyonu sahiplenmek AB karşısında ülkelerin elini kuvvetlendiren önemli bir hedef. Temel hedef bu olduğunda ve ortak ideal ve hedefler pratikte benimsenip, uygulandıklarında AB'den bağımsız olarak çağdaş demokratik norm ve kuralların ilgili ülkenin maddi ve beşeri yönlerden gelişmesi için kuvvetli bir zemin sağladığını görmek gerekir. AB çağdaş değer ve normlar konusunda Türkiye'nin adım atmasını beklemekte, Türkiye de AB'de yer edinmeyi mümkün kılmayan ortak ideal ve hedeflerden ayrılan uygulamalarıyla adımın AB'den gelmesini beklemekte. Bu karşılıklı anlayış hakim oldukça, bunun sonuçlarından memnun olan çevreler dışında, her iki taraf da kendi dar bakış açılarının eseri kısır döngüden kurtulamayacaklar. Ortaya konan pusulaların düş kırıklığıyla beraberce yaşamaya kendilerini mahkum eden taraflar ne yazık ki tutumlarının rehinesi kalmaya zorlanacaklar.

Dış Politika & Güvenlik 2022/04/TR

Mart 2022

AB STRATEJİK PUSULASI, TÜRKİYE'NİN KONUMU VE BAZI GÖZLEMLER

Fatih Ceylan | Büyükelçi (E), Dışışleri Bakanlığı eski Müsteşar Yardımcısı,
Türkiye'nin NATO nezdinde eski Daimi Temsilcisi

Tacan İldem | Büyükelçi (E), EDAM Başkanı, NATO eski Genel Sekreter
Yardımcısı, Türkiye'nin NATO nezdinde eski Daimi Temsilcisi